

HET OOG VAN DE FOTOGRAAF

LANDSCHAPS FOTOGRAFIE

lijnen, licht, leven

Spectaculaire bergtoppen, weidse vergezichten, indrukwekkende kloven en spiegelende bergmeren nodigen uit om gefotografeerd te worden, maar meestal zijn de foto's een slap aftreksel van de overweldigende werkelijkheid zoals we die ervaren. Hoe komt dat toch? En hoe kun je ervoor zorgen dat je foto's wel de beleving van het moment weergeven?

TEKST & FOTO'S FRANK PETERS

In vergelijking met onze ogen zijn camera's maar primitieve instrumenten. Ze registreren een driedimensionale werkelijkheid, die ze (ook 3D-camera's) reduceren tot een plat vlak. Bij grote contrasten zien onze ogen zowel details in donkere als in lichte delen van een landschap. Camera's niet. En het belangrijkste verschil: als we ons in berg-

landschappen begeven 'voelen' we de grootsheid ervan in de context van onze belevingswereld. Camera's ontberen deze eigenschappen. Simpelweg je toestel richten en de 'werkelijkheid' vastleggen werkt niet. Om diepte en ruimtelijkheid te laten zien, details weer te geven, een gevoel over te brengen en een verhaal te vertellen zijn extra gereedschappen nodig.

Lijnen

De kunst van het overbrengen van ruimtelijkheid in berglandschappen zit 'm vooral in het maken van een goede vertaling van de werkelijkheid in 3D naar de interpretatie in een tweedimensionaal beeld. Door lijnen in een landschap te benutten, kunnen we in een tweedimensionaal vlak diepte scheppen. Lijnen zijn bijna overal,

Parco Naturale Paneveggio-Pale di San Martino, Dolomieten (I).

Baita Segantini met Pale di San Martino, Dolomieten (I).

maar je moet ze zien en weten te gebruiken. In de foto van het Paneveggio-natuurpark (1) heb ik de lijn van een eenvoudig bergweggetje gebruikt om diepte aan de voorgrond te geven. De kleine foto laat zien dat de foto 'platter' wordt als het weggetje er niet zou zijn.

In extreme vorm zie je dat in foto 3 van de Brent de l'Art (kloof van de Ardo). Door met een groothoeklens dicht op de voorgrond te kruipen, worden de lijnen van de aardlagen nog eens extra geaccentueerd. De werking van de lens zorgt voor een vergrote weergave van de voorgrond en een verkleinde weergave van de achtergrond. De lens trekt het landschap als het ware uit elkaar en daarmee is de groothoek ideaal om diepte te creëren.

Wat ook uitstekend werkt, is een element in de voorgrond te gebruiken als een soort ingang voor de foto. Beeld 2 was een stuk 'platter' geweest als de sneeuwrand in de voorgrond was weggelaten, zoals te zien is in de kleine foto.

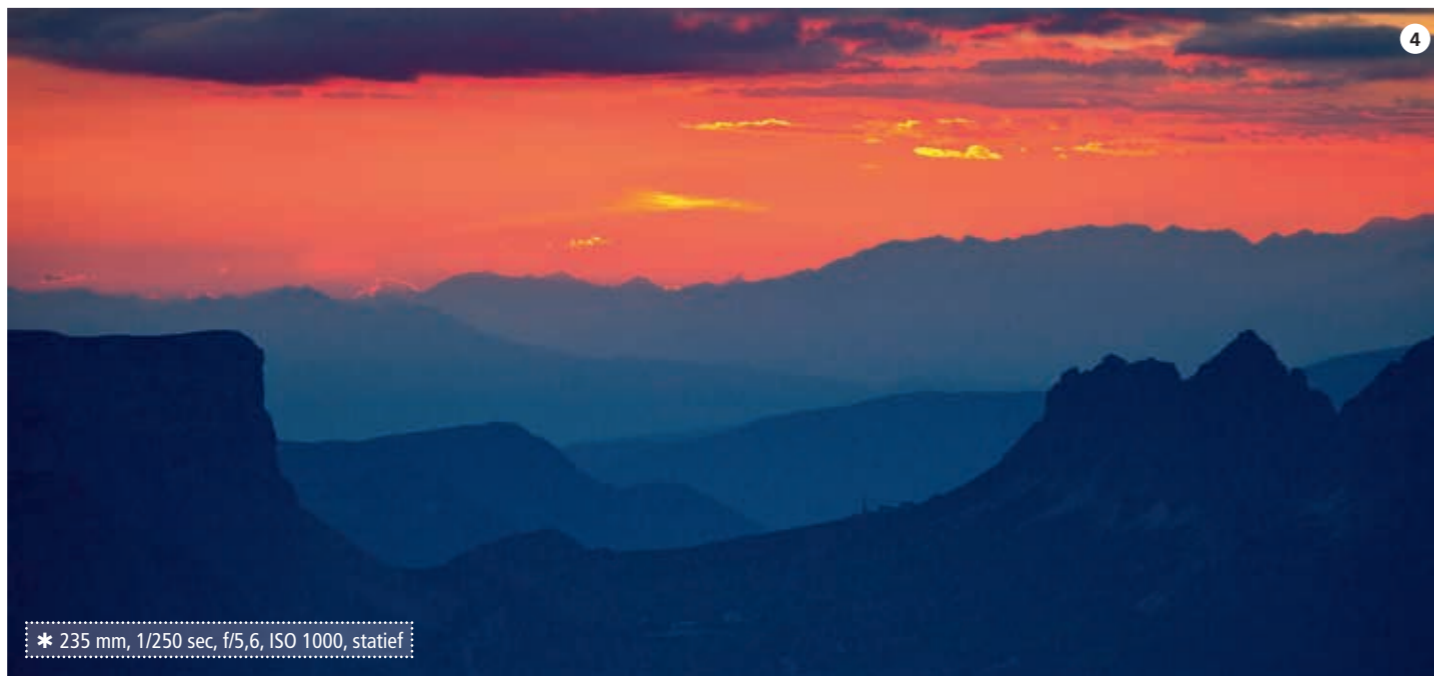

Brent de l'Art, Parco Nazionale Dolomiti Bellunesi (I).

De meeste kans op dit soort weerspiegelingen heb je overigens in de vroege ochtend en de avond. Een truc om bij een beetje wind toch nog een weerspiegeling te kunnen fotograferen, is op de grond te gaan liggen en de camera zo dicht mogelijk bij het

wateroppervlak te houden. Meestal is het water bij de oevers gladder en kun je toch nog een aardige reflectie fotograferen.

Ook een telelens is goed te gebruiken om diepte te suggereren. Bergketens worden steeds lichter naarmate ze verder naar achteren liggen. Dit verschijnsel wordt atmosferisch perspectief genoemd. Doordat de ketens door de telewerking 'in elkaar worden gedrukt', wordt het atmosferisch perspectief geaccentueerd en ontstaat gelaagdheid die wij als diepte ervaren (4). Met een standaardlens kun je ook lijnen, voorgronden en atmosferisch perspectief benutten, alleen zijn de effecten meestal minder groot, omdat het landschap minder in elkaar gedrukt of uit elkaar getrokken wordt.

* 235 mm, 1/250 sec, f/5,6, ISO 1000, statief

Diafragma

Objectieven hebben een instelbaar diafragma, aangegeven met 'f' gevolgd door een cijfer, bijvoorbeeld f/3.8, f/22. Beginnende fotografen vinden het vaak lastig om de effecten van diafragma-waarden goed te onderscheiden. Welnu, wat je moet weten is: hoe groter het cijfer, hoe kleiner het diafragma, maar hoe groter de scherptediepte in je beeld, dat wil zeggen de 'afstand' van voor- tot achtergrond waarbij alles scherp wordt weergegeven. Om bij de klooffoto alles scherp te krijgen, heb ik een klein diafragma gebruikt van f/16 en scherpgesteld op eenderde van de totale afstand tussen de camera en het einde van de canyon. Dit

heet hyperfocaal scherpstellen, waarbij je het maximum aan scherptediepte gebruikt. Een lens is namelijk scherp vanaf eenderde vóór het scherpstelpunt (brandpuntsafstand) tot tweederde erna.

Grote diafragma's gebruik ik vaak voor het creëren van diepte bij gebrek aan lijnen. Een groot diafragma zorgt voor onscherpte. Als je bijvoorbeeld met f/2.8 scherp stelt op de bloem in de voorgrond, dan worden de bergen in de achtergrond onscherp, waardoor wat extra diepte gesuggereerd wordt.

Dus onthou als belangrijkste: klein getal, weinig scherptediepte en groot getal, veel scherptediepte.

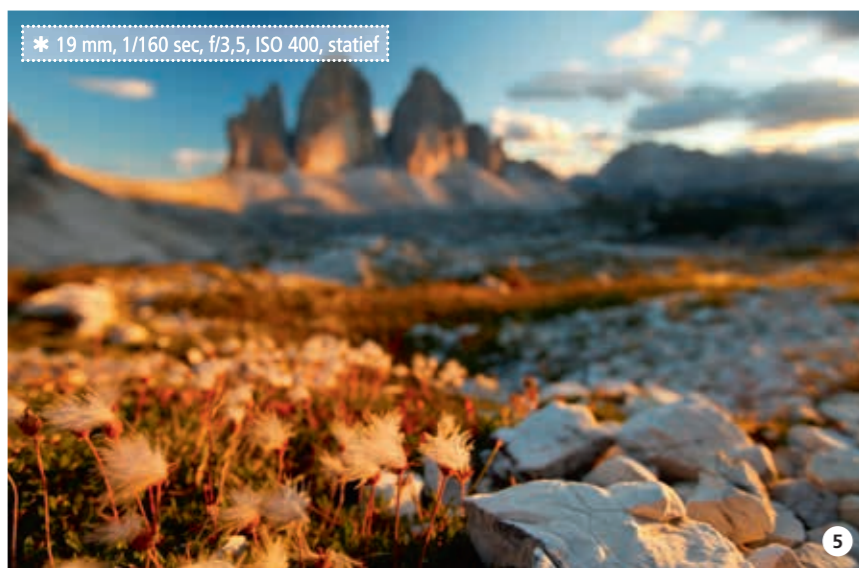
Klein getal, weinig scherptediepte Groot getal, veel scherptediepte

Sluittijd

Lange sluitertijden en grote diafragma's laten veel licht toe tot de sensor en snelle sluitertijden en kleine diafragma's weinig. Bij foto 5 heb ik een snelle sluitertijd van 1/160 sec gebruikt. De bloemen bewogen door de wind en bij een langzamere sluitertijd zou je die beweging gaan zien door bewegingsonscherpte. Met behulp van de snelle sluitertijd heb ik de beweging als het ware 'bevoren'. Bij het fotograferen van extreme sporten en dieren wordt dit veel gebruikt.

Een lange sluitertijd wordt vaak ingezet bij stromend water, omdat het sfeervolle effecten geeft door het vervagen ervan. Ook sterrenstrepen creëer je door de sluiters lang open te laten staan. In zulke gevallen zul je een statief of een andere steun moeten gebruiken, dat geldt ook in bijvoorbeeld een duister bos of 's nachts.

Een derde component die van invloed is op de lichtintensiteit is de ISO-waarde, waarmee je de gevoeligheid van de sensor instelt. Hoe hoger de ISO-waarde, hoe lichtgevoeliger de sensor. 's Nachts gebruik ik bijvoorbeeld ISO 1600, overdag 100. Belangrijk detail om te weten: hoe hoger de

* 19 mm, 1/160 sec, f/3,5, ISO 400, statief

De Drei Zinnen, Sextener Dolomieten (I)

KRACHT VAN HET LIJNENSPEL

Je kunt lijnen ook op een andere manier inzetten om een compositie aantrekkelijk te maken. Als je S- en Z-vormen leert ontdekken, interessante vlakverdelingen kunt maken, de 'gulden snede' uit de schilderkunst kunt toepassen (of er juist creatief vanaf kunt wijken) en diagonalen weet te benutten, dan heb je een heel arsenaal aan mogelijkheden om composities te maken die het oog op een aangename wijze door een foto leiden.

* 27 mm, 1/320 sec, f/8, ISO 200, statief

Gulden snede: harmonieuze verdeling van vlakken waarbij belangrijke lijnen en elementen op eenderde of tweederde van het beeld worden geplaatst. Bachalpsee, Berner Oberland (CH).

ISO-waarde, hoe meer ruis ('korrel') in de foto. Soms kan een lagere ISO-waarde in combinatie met een langere sluitertijd een beter resultaat geven. Experimenteer daarmee.

Licht

De charme van licht, is dat het altijd onvoorspelbaar en elke dag anders is, maar dat is tegelijkertijd ook het probleem. In het Berner Oberland moest ik vier dagen wachten voordat het licht acceptabel werd om de Bachalpsee te fotograferen. In de Franse Chablais moest ik juist sprinten om op tijd te zijn voor het mooiste licht op de Pointe de Nantaux. Goed licht is moeilijk 'te veroveren'. Het is zeer gewild, maar *hard to get* en misschien juist daardoor altijd weer de moeite van het najagen waard. Het is overigens een misvatting dat je als landschapsfotograaf alleen tijdens

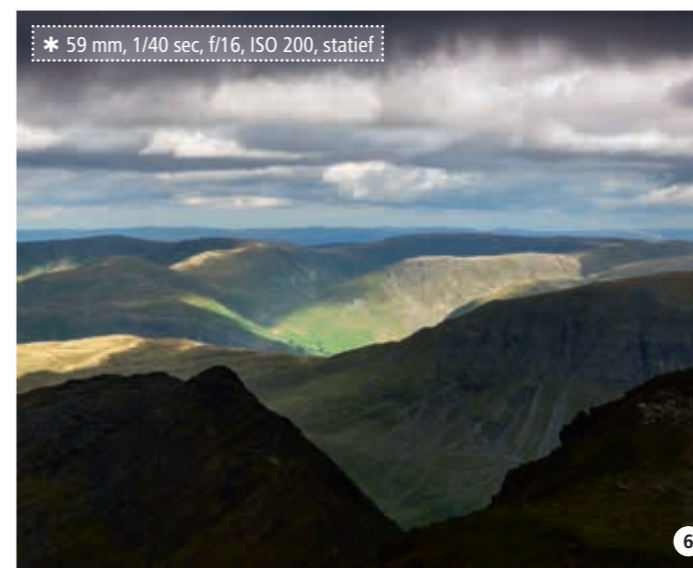
zonsop- en ondergang mooi licht kunt vastleggen. De foto vanaf de top van Helvellyn (6) is 's middags gemaakt. In het uitgestrekte landschap voerden zon en wolken een spectaculair theaterstuk op met steeds wisselende decors. In dit geval had ik geluk, maar je kunt het lot soms ook een handje helpen.

Pre-visualiseren

Een paar honderd meter links van het kapelletje op foto 7 liggen de enorme noordwanden van de Drei Zinnen (Tre Cime di Lavaredo). Ze zijn altijd indrukwekkend en zeer fotogeniek, maar het kapelletje aan de voet van de Toblinger Knoten bood ook interessante mogelijkheden. Sterker nog, ik had er eigenlijk al een nachtfoto van gemaakt, nog voordat de zon was onder gegaan. In modern fotojargon heet dat pre-visualiseren. Je verbeeldt je hoe de foto zou kunnen

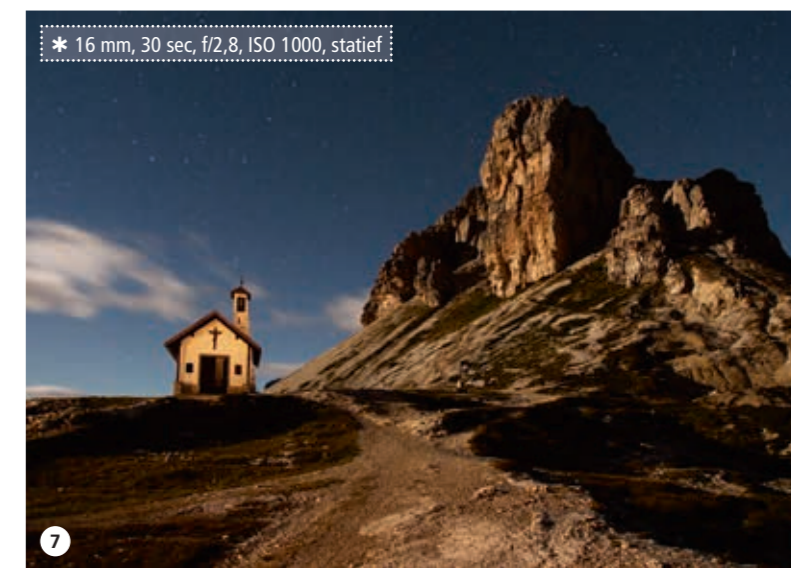
worden in totaal ander licht en gaat de mogelijkheden onderzoeken. Voor het maken van de foto had ik doelbewust deze heldere nacht uitgekozen. Ook had ik uitgezocht wanneer de maan zou opkomen en of ie vol genoeg was om de bergen mooi te verlichten. Probleem was dat het kapelletje te weinig licht kreeg. Om het toch voldoende doortekening te geven, heb ik het tijdens de belichting beschenen met een zaklamp.

De belichtingstijd heb ik op maximaal 30 seconden gezet. Rond de 30 seconden gaan sterren bij deze beeldhoek al strepen vertonen en ik wilde ze zoveel mogelijk nog als puntjes laten zien. In werkelijkheid is dit resultaat niet waar te nemen, behalve op het lcd-schermpje van de camera, maar door te pre-visualiseren heb ik het beeld als het ware kunnen componeren.

* 59 mm, 1/40 sec, f/16, ISO 200, statief

Uitzicht vanaf de Helvellyn, Lake District (GB).

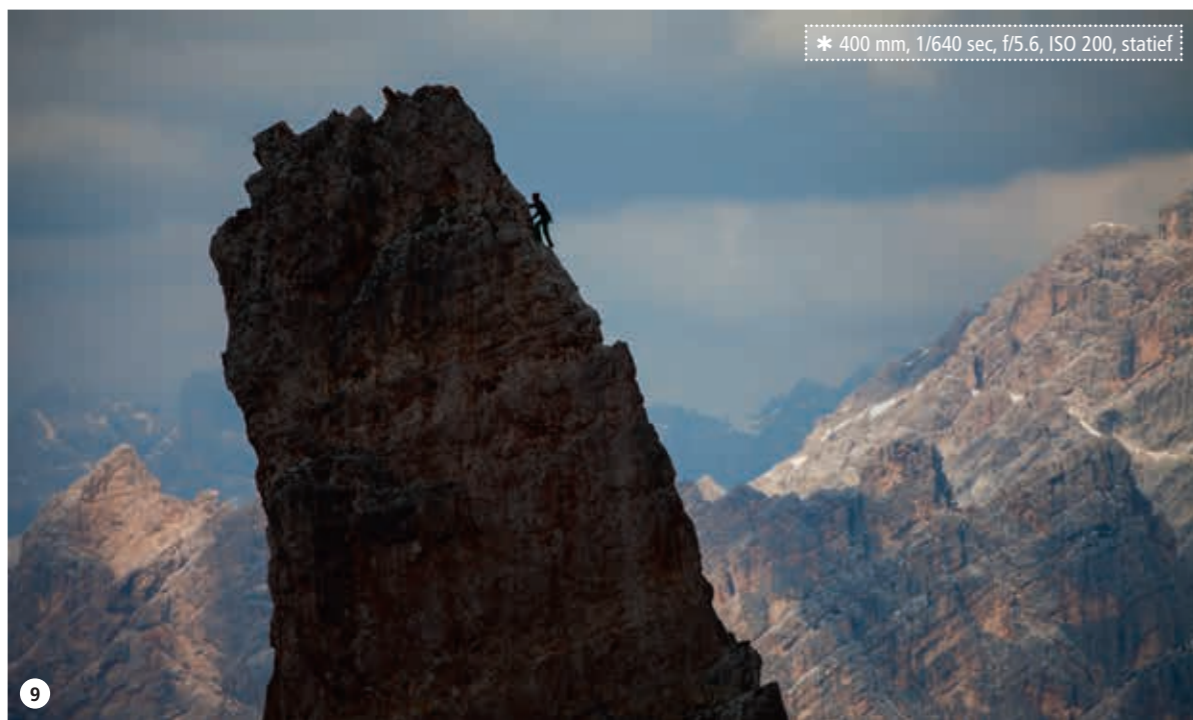
* 16 mm, 30 sec, f/2,8, ISO 1000, statief

Kapelletje onder de Toblinger Knoten, Sextener Dolomieten (I).

8

Topkruis van de Piccolo Lagazuoi, Fanesgroep (I)

9

Door de kleine figuur van de klimmer vertelt de foto een verhaal. Cinque Torri, Dolomieten (I).

Pre-visualiseren kan ook in eenvoudiger vorm. Dit topkruis (8) heb ik 'ontdekt' tijdens een korte wandeling vanaf Rifugio Lagazuoi, die in de verte nog te zien is. Overdag vond ik het al een mooi topkruis, maar het beeld stond grotendeels in tegenlicht. Door de plek van de zonsondergang te bepalen, zag ik dat het licht in de avond veel geschikter zou zijn. Bij terugkomst

bleek het beeld inderdaad prachtig van voren verlicht te worden door de lage warm getinte stralen van de zon. Nog vele malen ben ik ernaar teruggekeerd en bijna altijd bij zonsondergang. Tijdens een van mijn fotoworkshops was ook het licht na zonsondergang heel bijzonder en gaf het 't landschap met het kruisbeeld een roze gloed. Zonder het eenvoudige pre-visualiseren van

de eerste keer, had ik deze foto nooit gemaakt. Door dit vaker te doen ga je landschappen leren 'zien'.

Eigenschappen van het licht

Met meer kennis over verschillende soorten licht kun je de eigenschappen ervan inzetten. Ook de stand van het licht kun je gebruiken.

Je verbeeldt je hoe de foto zou kunnen worden in totaal ander licht en gaat de mogelijkheden onderzoeken

Strijklicht – licht dat langs een bergwand 'scheert' – laat door de grote variatie aan lichte en schaduwpartijen heel goed de structuur en dus de diepte in zo'n wand zien. Als je merkt dat het niet lang meer duurt voordat het licht een bergwand gaat beschijnen, wacht dan nog even totdat het licht z'n werk gaat doen. Strijklicht dat bijvoorbeeld de voorgrond verlicht, kun je gebruiken om meer structuur en diepte aan de 'ingande lijnen' van een foto te geven, zoals te zien is in onderstaande foto's (10). Dit soort licht vind je het vaakst bij zonsondergang.

Midden op de dag is het licht vaak plat, maar ook dan zijn er mogelijkheden. Bij een blauwe lucht of halfbewolkt weer kun je een polarisatiefilter inzetten om het blauw donkerder te maken, waardoor het contrast en de impact van de foto toenemen. Het polarisatiefilter schroef je voor de lens. Door eraan te draaien regel je het effect. Het filter zorgt ook voor een hogere kleurverzadiging.

Verhaal vertellen

Door te pre-visualiseren, een goede voorbereiding en kennis kunnen we het licht en de mogelijkheden enigszins naar onze hand zetten. Door lijnen te gebruiken kunnen we ruimtelijkheid creëren, maar hoe breng je het 'gevoel' van een plek over en hoe vertel je een verhaal?

De grootsheid van een berglandschap kun je laten zien door iets kleins te accentueren. Deze kleine klimmer (foto 9) laat zien

hoe nietig de mens is in een enorm en ruig landschap. Tegelijkertijd is het een metafoor voor de kracht van de mens, die ondanks de moeilijkheden onderweg, in staat is de top te bereiken. Op deze manier heb ik geprobeerd het gevoel van grootsheid over te brengen en een verhaal te vertellen. Er zijn nog veel meer elementen die je hiervoor kunt inzetten, zoals een berghut in de verte, een steenbok of gems, wandelaars, een tent, een topkruis, een kapelletje, steenmannen, gebedsvlaggen, een boom, bladeren. Elementen die de schaal-grootte weergeven en iets karakteristieks vertellen.

Door dit te gaan inzien, de eigenschappen van licht te gebruiken en ruimtelijkheid te creëren wordt je als fotograaf niet alleen een bespeler van een instrument, maar steeds meer een componist met een visie. ■

fpeters@bergenmagazine.nl

De rechter foto laat zien wat strijklicht doet met diepte en details in de ingande lijnen van de foto. Langlahnspitze, Sextener Dolomieten (I).

